

हरितक्रांतीचे प्रणेते भारतरत्न
डॉ. एम.एस.स्वामिनाथन यांचा
७ ऑगस्ट हा जन्मदिवस
"शाश्वत शेती दिन" म्हणून
साजरा करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन निर्णय क्रमांक:संकीर्ण-२०२५/प्र.क्र.१२०/३-अ(ई-१२१४६००)
मंत्रालय विस्तार, मुंबई-४०० ०३२
दिनांक :- २९ जुलै, २०२५

संदर्भ:-

- १) आयुक्त (कृषि) यांचे पत्र जा. क्र. शेमा/ AGRICOS दिवस/१६७/२०२५,
दि.०४.०७.२०२५
- २) आयुक्त (कृषि) यांचे पत्र जा. क्र. शेमा/क्र. कृ.२०२५/१८०/दि.वि.
दि.१४.०७.२०२५
- ३) मा.मंत्री कृषी महोदय यांच्या अध्यक्षतेखाली दि. १६ जुलै, २०२५ रोजीची बैठक

प्रस्तावना:

महान कृषी शास्त्रज्ञ डॉ. एम.एस. स्वामीनाथन यांनी गहू आणि भात पिकांची उत्पादकता आणि उत्पादन वाढवण्यावर केलेल्या त्यांच्या महत्त्वपूर्ण कार्यामुळे लाखो लोकांना उपासमारीतून (भूकमारी) वाचवून कृषी इतिहासात मैलाचा दगड रोवला, त्यामुळे भारत अन्नधान्यात स्वयंपूर्ण व आर्थिकदृष्ट्या मजबूत झाला. प्राध्यापक डॉ. एम.एस. स्वामीनाथन यांना "भारतीय हरित क्रांतीचे जनक" म्हटले जाते. देशासाठी त्यांच्या महान कार्य, योगदान, समर्पण आणि नम्रतेसाठी भारत सरकारने त्यांना २०२४ मध्ये "भारतरत्न" नागरी पुरस्काराने सन्मानित केले. संयुक्त राष्ट्र पर्यावरण कार्यक्रमाने त्यांना "आर्थिक पर्यावरणाचे जनक" म्हटले आहे.

हरितक्रांतीचे प्रणेते भारतरत्न डॉ. एम.एस. स्वामिनाथन यांचे कृषी क्षेत्रातील भरीव योगदानाला अभिवादन म्हणून येत्या ७ ऑगस्ट, २०२५ रोजी होणाऱ्या त्यांच्या १०० व्या जयंतीच्या औचित्याने त्यांचा जन्मदिवस दि. ०७ ऑगस्ट हा "शाश्वत शेती दिन" म्हणून साजरा करण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता. त्याबाबत शासन पुढीलप्रमाणे निर्णय घेत आहे-

शासन निर्णय:-

१. हरितक्रांतीचे प्रणेते भारतरत्न डॉ. एम.एस. स्वामिनाथन यांचे कृषी क्षेत्रातील भरीव योगदानाला अभिवादन म्हणून त्यांचा जन्मदिवस दि. ०७ ऑगस्ट हा "शाश्वत शेती दिन" म्हणून दरवर्षी साजरा करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

२. भारतरत्न डॉ. एम.एस. स्वामिनाथन यांचे कृषी क्षेत्रातील भरीव योगदान विचारात घेऊन प्रत्येक कृषी विद्यापीठाने शाश्वत शेती, हवामान अनुकूलन तंत्रज्ञान व अन्न सुरक्षा या संदर्भातील एक स्वतंत्र विषय निवडून विद्यापीठांतर्गत “डॉ. एम.एस. स्वामिनाथन बायो हॅप्पीनेस सेंटर- संशोधन केंद्र” स्थापन करावे .

३. भारतरत्न डॉ. एम.एस. स्वामिनाथन यांचे कृषी क्षेत्रातील योगदान, शाश्वत शेती, हवामान अनुकूलन, महिला शेतकरी इत्यादी बाबींतील विशेष कार्य विचारात घेऊन त्याअनुषंगाने शाश्वत शेती दिन राज्य/ जिल्हा/ तालुका स्तरावर साजरा करणे, विद्यापीठ स्तरावर साजरा करणे, भारतरत्न डॉ. एम.एस. स्वामिनाथन यांच्या नावे पुरस्कार देणे, इत्यादी बाबींसंदर्भात आयुक्त (कृषि), महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी शाश्वत शेती दिन साजरा करण्याबाबतच्या सविस्तर मार्गदर्शक सूचना निर्गमित कराव्यात.

४. शाश्वत शेती दिन साजरा करताना आयोजित करावयाच्या कार्यक्रमासाठी कमीत कमी खर्च आयुक्त (कृषि) यांच्या अधिनस्त असलेल्या तरतुदीमधून करावा, शासनावर कोणताही अतिरीक्त आर्थिक भार येणार नाही, याची दक्षता घेण्यात यावी.

५. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२५०७२९१७०१३१३२०१ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(अ. न. कुलकर्णी)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा.राज्यपाल यांचे सचिव
२. मा.मुख्यमंत्री यांचे सचिव
३. मा.उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव
४. सर्व मा.मंत्री यांचे स्वीय सहायक
५. सर्व मा.राज्यमंत्री यांचे स्वीय सहायक
६. मा.मंत्री (कृषि) यांचे खाजगी सचिव
७. मा.मंत्री (फलोत्पादन) यांचे खाजगी सचिव
८. मा.राज्यमंत्री (कृषि) यांचे खाजगी सचिव
९. मा.राज्यमंत्री (फलोत्पादन) यांचे खाजगी सचिव
- १०.सर्व कृषि विद्यापीठांचे कुलगुरु
- ११.आयुक्त (कृषि), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- १२.व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ, अकोला
- १३.व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र कृषि उद्योग विकास महामंडळ, मुंबई

- १४.महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई प्रसिध्दीच्या विनंतीसह (५ प्रती)
- १५.महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र-१, मुंबई, महाराष्ट्र -२ नागपूर.
- १६.महालेखापाल (लेखापरिक्षा) महाराष्ट्र-१, मुंबई, महाराष्ट्र -२ नागपूर
- १७.सर्व विधानमंडळ सदस्य, महाराष्ट्र विधानमंडळ / विधान मंडळ ग्रंथालय (१० प्रतीसह)
१८. सर्व विभागीय आयुक्त
- १९.सर्व जिल्हाधिकारी
- २०.सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी
- २१.संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- २२.सर्व संचालक, कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- २३.सर्व कृषि सहसंचालक, कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- २४.सर्व विभागीय कृषि सहसंचालक,
- २५.सर्व जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी
- २६.सर्व तालुका कृषि अधिकारी
- २७.सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी
- २८.सर्व सहसचिव / उपसचिव , कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय,मुंबई-३२
- २९.वसंतराव नाईक, राज्य कृषि व्यवस्थापन प्रशिक्षण संस्था, नागपूर
- ३०.सर्व कृषी विद्यापीठे, कृषी महाविद्यालये, कृषी विभागातील कार्यालये, कृषी संबंधी संस्था
- ३१.वित्त विभाग, मंत्रालय,मुंबई-४०० ०३२
- ३२.निवडनस्ती (३ अ)